

ДОБРУДЖАНСКИ ЗЕМЕДЕЛСКИ ИНСТИТУТ Генерал Тошево	
ВХОДЯЩ №	875
ДАТА	05.09.2018

СТАНОВИЩЕ

относно дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен „доктор“ по: област на висше образование 6. „Аграрни науки и ветеринарна медицина“, професионално направление 6.1 „Растениевъдство“, научна специалност „Селекция и семепроизводство на културните растения“

Автор на дисертационния труд: ас. Христо Павлинов Стоянов, докторант – редовна форма на обучение към отдел „Селекция на зърнено житните и бобови култури“ при Добруджански земеделски институт гр. Генерал Тошево, по докторска програма „Селекция и семепроизводство на културните растения“, професионално направление „Растениевъдство“.

Тема на дисертационния труд: „Реакция на тритикале (*x Triticosecale* Wittm.) към абиотичен стрес“.

Становище от: проф. д – р Валентин Байчев Георгиев от Добруджански земеделски институт, гр. Генерал Тошево, определен за член на научното жури със заповед № НП-08-80/02.08.2018 г. на председателя на ССА и заповед № 557-д/06.08.2018 на директора на ДЗИ гр. Генерал Тошево; област на висше образование „Аграрни науки и ветеринарна медицина“, професионално направление „Растениевъдство“, докторска програма „Селекция и семепроизводство на културните растения“.

КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА КАНДИДАТА

Христо Павлинов Стоянов е роден на 12. 07. 1989 г. в гр. Добрич. През 2008 г. завършва Финансово-стопанска гимназия „Васил Левски“, гр. Добрич и придобива специалност „Счетоводна отчетност“ и професия Счетоводител. През 2012 г. завършва Технически университет – Варна и получава БАКАЛАВЪРСКА СТЕПЕН по Агрономство. Г-н Стоянов има степен МАГИСТЪР и завършени две магистърски програми – Първата от Технически университет – Варна (2013 – 2015), а втората от Аграрен университет – Пловдив. Владее отлично писмено и говоримо английски език. Има много добри компютърни умения.

След успешно издържан конкурс е приет за докторант – редовна форма на обучение в Добруджански земеделски институт и е зачислен считано от 02. 02. 2015 г. със срок на обучение три години. През февруари 2018 г. е отчислен с право на защита и е назначен за асистент по „Селекция и семепроизводство на културните растения“.

Христо Павлинов Стоянов е член от 2014 на International Association for Plant Taxonomy и на European Association for Research on Plant breeding. Взема участие в работата на Деветия международен симпозиум по тритикале, Czeget, Hungary, 2016, където представя достиженията на ДЗИ – Генерал Тошево в селекцията на тритикале.

ПРЕДСТАВЕНИ МАТЕРИАЛИ ВЪВ ВРЪЗКА СЪС ЗАЩИТАТА

Представени са всички необходими документи за защита според изискванията на ЗРАСРБ, а именно: дисертация; ръкопис на автореферат; творческа автобиография; диплома за висше образование, степен „магистър“; протоколи от проведените изпити; заповед за зачисляване в докторантура; заповед за отчисляване от докторантура; списък на публикациите във връзка с дисертацията и копия на публикациите; протокол от вътрешната защита на научния труд пред първичното научно звено. Документите са редовни и може да се даде ход на процедурата за защита.

АКТУАЛНОСТ И ОЦЕНКА НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ДИСЕРТАЦИЯТА

Тритикале е амфидиплоид, получен от кръстосването на пшеница с ръж и същият се явява като култура създадена от човека. Идеята при създаването на тритикале е да се обединят в един организъм ценните качества на двата изходни вида. Тритикале вече има над 100 годишна история, а като култура със стопанско значение – над 40.

Селекционният материал обект на настоящата дисертационна работа е анализиран в продължение на три реколтни години (2014 – 2017). Изследването е проведено на базата на 11 новосъздадени сорта тритикале, селекция на Добруджански земеделски институт и 10 хибридни комбинации. Посочените кръстоски и родителските им форми са отгледани в опитното поле на Института. Дисертацията е написана на 252 стр., включващи текст, 50 таблици, 14 фигури и 18 снимки. Цитираната литература се състои от 468 източника от които 88 на кирилица и 380 на латиница, което е доказателство за много добрата осведоменост на дисертанта по разработвания проблем. Добро впечатление прави, че са цитирани нови изследвания. Основната част от литературните източници са публикувани след 2000 г.

Литературният преглед е стегнат и даващ достатъчно информация по изследвания проблем. Написан е на 34 стр. и обхваща разделите: произход, значение и разпространение; Абиотичен стрес; Влияние на абиотичния стрес върху добива и неговите компоненти; Студоустойчивост; Сухоустойчивост. Отделните раздели са добре структурирани и балансирани.

Целта – Установяване реакцията на сортове и хибриди тритикале към изменящите се метеорологични фактори на околната среда, както и оценка на тяхната студо- и сухоустойчивост при полско-лабораторни условия е постигната чрез решаването на поставените четири задачи.

Работната хипотеза дава обяснение на факта, кога да се смята, че селекционния материал се отглежда в условията на абиотичен стрес.

Раздел „**Материал и методи**“ е написан на 9 страници. Проучени са 11 сорта тритикале в три последователни години, признати през периода 2005 – 2016 г. В същия период са изследвани и 10 хибридни комбинации, в създаването на които единият родител е с висока студоустойчивост, а другия е сухоустойчив. При сортовете и хибридите са проучени датата на изкласяване, височината на растенията, компонентите на добива, студоустойчивостта и сухоустойчивостта. Разделът е онагледен с 5 таблици и една фигура, показваща начина на работа в хибридните поколения. Получените резултати са сравнявани за добив със стандартите АД 7291, Вихрен, Ракита и Ласко; за студоустойчивост – скала състояща се от сортовете Мироновска 808 (високо студоустойчив), Безостая 1, № 301, Русалка и San Pastore; сухоустойчивостта е сравнявана с Янтър (най-сухоустойчив), Безостая 1 и Добруджанка. Използвани са съвременни методи за математическа обработка на данните.

Почвено-климатични и агрометеорологични условия на изследването. Представената почвена характеристика е подробна и дава необходимите данни за едно такова изследване. Основните метеорологични фактори през трите години на изследването се различават значително. В агрометеорологично отношение отделните години са определени като благоприятни за отглеждане на културата, не толкова благоприятни и неблагоприятни. Климатичните данни за района освен за трите години през които се провежда експеримента са дадени и същите по месеци за периода 1960 – 2017 г.

Резултати и обсъждане. Това е най-съществената част от изследването и оправдано същата е с най-голям обем. Тя е написана на 133 стр., като текстовата част е

онагледена с 39 таблици и 9 фигури. Този раздел е разработен под формата на четири подраздела, като всеки един от тях завършва със заключение.

1. Установяване на влиянието на основните метеорологични фактори върху новоселекционирани български сортове тритикале при условията на слят посев.

Тук са проследени добивът и основните стопански показатели, които пряко или косвено влияят на добива през три поредни години. По отделните признаци резултатите са сравнявани със сортовете стандарти АД 7291, Вихрен и Ракита и световния стандарт за тритикале – полския сорт Ласко. Установена е стабилността на добива и е направен анализ на взаимодействието генотип x година. Наблюдавани са достоверни влияния както на годината и генотипа, така и взаимодействието между тях при всички показатели.

2. Проучване реакцията на кръстоски тритикале и техните родителски форми към абиотичен стрес.

Проучена е реакцията на кръстоски тритикале и техните родителски форми към абиотичен стрес в първо, второ и трето хибридни поколения по основните селекционни признаци при житните растения. Освен това, излъчени са потомства в F₂ и F₃, които по отделните показатели са по-добри, както от изходните хибридни популации така и от използваните родителски форми.

3. Изследвания върху студоустойчивостта на сортове и хибриди тритикале.

По-голямата част от изследваните кръстоски и сортове притежават добра и много добра студоустойчивост и без опасност от измръзване могат да се отглеждат при метеорологичните условия на страната.

4. Изследване върху сухоустойчивостта на сортове и хибридни популации тритикале.

Установено е, че по показателите брой и маса на зърната от клас по-успешно се справят със засушаването сортовете Благовест и Борислав, а от кръстоските – 12/14 и 13/14. Най-слабо са реагирани на засушаване по показателя маса на зърната от клас сортовете Атила, Бумеранг и Добруджанец.

Изводи – На база проведените изследвания са формулирани 17 извода, които вярно отразяват най-важните моменти от изследването.

От направените проучвания са съставени общо 10 **приноси**, като по мнение на автора 5 са с оригинален характер, а другите 5 с потвърдителен. Приемам за правилни посочените приноси.

Авторефератът е достатъчен по обем и точно отразява направените изследвания, получените резултати и заключения.

Приложени са три **публикации**, които са част от извършената експериментална работа по дисертацията. Две от тях са на български език и са отпечатани в сп. „Растениевъдни науки“, а третата е публикувана на английски. И при трите публикации дисертантът е водещ автор.

Нямам **критични забележки** към дисертанта. При забелязване на неточности, грешки, или неправилно тълкуване на някой резултати, като научен ръководител съм реагирал своевременно и всичко е било коригирано по време на разработката на дисертацията.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Целите и задачите заложили в настоящата дисертация са изпълнени. Създаден и изследван е голям обем селекционен материал съчетаващ в себе си висока продуктивност, студо- и сухоустойчивост. При контрастни условия на средата са установени сортовете със най-стабилни добиви и тези които съчетават висока продуктивност, студо- и сухоустойчивост. Направени са сериозни научни и научно-

приложни приноси, които обогатяват, и дават нови знания за културата тритикале. Представената дисертация напълно отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагането му в ССА – София.

Настоящият дисертационен труд показва, че авторът му Христо Стоянов може самостоятелно да провежда изследвания на високо ниво, а много доброта му теоретична осведоменост, владението на съвременните статистически методи, както и отличната му езикова подготовка са гаранции за бързо израстване в научната кариера.

Въз основа изпълнение критериите на Закона за развитие на академичния състав в Република България и изложеното по-горе от мен, като член на Научното жури давам своята **положителна оценка** за дисертационния труд и реферата към него, и предлагам на Научното жури да се присъедини към моята оценка и да присъди на Христо Стоянов образователната и научна степен „ДОКТОР“ в направление 6.1 Растениевъдство, научна специалност „Селекция и семепроизводство на културните растения“.

05. 09. 2018 г.
ДЗИ Ген. Тошево

Изготвил становището: .....
/проф., д – р Валентин Байчев/